

Příloha č. 1 – rozhovor s respondentem č. 1

OBECNÉ

1. Slavíš islámské svátky?

Jistě.

2. Který máš nejradši a proč?

To je těžké posoudit, protože to nejdůležitější pro mě jsou rodinné vazby, ať už je to během ramadánu nebo někdy jindy. Navštěvujeme při nich prarodiče, tety, strýce, takže je to spíše o tom setkávání se.

Ale kdybych měl posoudit, tak je to asi ramadán.

3. Držíš Ramadán?

Ano.

4. Drží ho všichni členové tvojí rodiny?

Ano. Někteří lidé jezdí po skončení ramadánu na dovolenou k moři, například do Antalye nebo do Izmiru. Protože po ramadánu jsou oficiálně tři dny volna, někteří je využívají takhle.

5. V kolika letech jsi ho držel poprvé?

Bylo mi osm. Jako dítě jsem třeba vstal v deset hodin, nasnídal jsem se a maminka nic nejedla, takže jsem se začal zajímat o ramadán víc, protože mi to přišlo divné.

Byla to tedy tvoje volba začít držet ramadán?

Ano. Začalo mě zajímat, proč lidé nepijí přes den vodu a proč nejí. Rodina mě k tomu nijak nenutila, řekli mi, že je to má volba. Ale to se může rodina od rodiny různit. V jiných zemích by to třeba bylo jinak. V Turecku to není běžné, aby rodiče své děti nutily, v arabských zemích to podle mě tak není.

Myslíš, že dnešní mladá generace je méně striktní, co se týče půstu?

To nelze takhle říct. To dělá člověk pro Boha. Celé je to o pocitu, že to člověk dělá pro Boha.

Ted' máme například v Turecku vládu, která náboženství hodně podporuje. Normálně nám končí škola na konci června, ale letos budeme kvůli ramadánu končit už na konci května. Snaží se dělat věci lidem snazší.

6. Stalo se ti někdy, že jsi ho nevydržel celý? Nahrazoval sis pak tyto dny?

Všechno to souvisí s tím, jaký z toho člověk má pocit. Pokud věřím, že Bůh existuje a že to dělám pro něj, nemám problém to dodržet.

Když jsem byl menší, můj muslimský kamarád měl narozeninovou oslavu. Ve čtyři ráno jsem vstal, najedl jsem se a pak jsem šel na tu oslavu, ale rodičům jsem neřekl, jestli budu jíst a pít nebo ne. Nakonec jsem jedl všechno a domů jsem se vrátil až na iftár. Rodiče mě samozřejmě podezřívali, ale já jsem nic neřekl. (smích) Ale to bylo před šesti lety. Prostě jsem byl ještě mladý. Věřím, že Bůh mi to odpustí.

Od té doby jsi byl vždy důsledný?

Ano. Před ramadánem musíme vždy prohlásit něco jako: „Věřím v Boha a postím se pro dobro Boha“ Pro nás je to slib Bohu a ten se snažíme dodržet. Ale ono to vážně závisí na tom, o které rodině mluvíme. Lidé z jiných rodin by možná řekli něco úplně jiného než já.

Tohle závisí také na vzdělání, je to o tom, co se chce člověk dozvědět o Koránu. Moje rodina není striktní, ale během ramadánu se cítíme dobře, pokud vše děláme tak, jak máme.

7. Během ramadánu hraje důležitou roli stránka etická, lidé by měli konat dobro, měli by k sobě být hodní, neměli by lhát, nadávat, hádat se apod. Jak to vnímáš, popřípadě lze tohle všechno celý měsíc dodržet?

Tenhle měsíc je pro nás něco jako trénink vůle. Je to o tom, co se z tebe na konci života, po tomhle všem, stane, jestli z tebe bude dobrý nebo špatný člověk.

Když tohle všechno slíbíš Bohu (že nebudeš lhát atd.) a k tomu nepíšeš, nejíš, tak tohle je k tomu ta psychologie. Během půstu jsi za sebe zodpovědný a neměl bys pravidla nijak porušovat.

Musíš se tedy hodně kontrolovat?

Ty to slíbíš Bohu, že se tak chovat budeš, takže není jiná možnost. Je to hodně o sebekontrolole. Většinou se zhluboka nadechnu a než se rozčílím, řeknu si: „la havle vela kuvvete illa billahil aliyyil azim“, což znamená něco jako „Prosím, Bože, dej mi sílu a vytrvalost“. Je to vše o tom slibu a jeho dodržení. Stejně, jako třeba matka slíbí dítěti, že mu koupí zmrzlinu, tak i já slibuji Bohu, že budu čestný a ramadán dodržím. To je prostě má povinnost.

Večerní jídlo je pro tebe tvůj dar za to, že ses celý den choval tak, jak ses chovat měl.

Tato pravidla však platí i po západu slunce, je to tak?

Ano. Ale tohle je jen trénink. Ty se takhle musíš chovat vždycky, celý život. Neříkám, že nikdy nelžu, ale pro mě je náboženství proces. Jsem si vědom toho, jaké následky může lhaní mít, může to lidi zranit, můžou ti přestat věřit, ale tak to prostě chodí.

Nechodím na žádné přednášky o náboženství, snažím se o náboženství přemýšlet, hodně číst Korán a čerpat z vlastních zkušeností.

MODLITBY

8. Provádíš běžně během roku, ne jen o ramadán denně všechny předepsané modlitby? (všech 5)

Modlení je mojí povinností. Měl bych chodit do mešity, modlit se pětkrát denně, ale samozřejmě to záleží na situaci. Když cítím, že bych to měl udělat, tak jdu do mešity nebo zůstanu doma a pomodlím se. Nemodlím se pětkrát denně, ale měl bych, takové je moje náboženství. Kdybych se modlil pětkrát denně, věřím, že bych se cítil lépe. Přinášelo by mi to více klidu.

Během ramadánu to také nedělám, ale jak říkám, měli bychom. O ramadán jsou modlitby stejné jako během roku.

9. Vnímáš modlitby během ramadánu jinak než během roku?

Nedělám v tom rozdíly. Celý rok bych to tak měl dělat, takže ramadán to nemění.

Myslíš, že je to tedy u Boha ospravedlnitelné, že se nemodlíš pětkrát denně?

Nevím, jestli mi tohle Bůh odpustí, ale modlení má pomáhat hlavně mně. Kdyby mi to neodpustil, mohl by to pro mě být problém. Jak bych to jen řekl, měl bych se modlit pětkrát denně, ale nemodlím se. Nedokážu však říct proč.

Rodiče se třeba modlí pětkrát denně a mě říkají, že bych také měl, ale netlačí na mě. Věřím, že jednoho dne se také začnu modlit pětkrát denně.

Z jakého důvodu je tedy nekonáš pětkrát denně? Jsou to i časové důvody?

Ne, to určitě ne. První modlitba trvá asi jen 5 minut, druhá 15 minut, třetí 10 minut, čtvrtá 3-4 minuty a poslední 15 minut. Je to tedy necelá hodina denně. Ale nedokážu ti říct, proč to nedělám.

Podívej, stejně tak jako je pro křesťany důležitá neděle, pro nás muslimy je důležitý pátek. Každý pátek odpoledne chodíme do mešity, protože tahle odpolední modlitba je pro Boha moc důležitá. A pro mě je tím pádem tahle modlitba povinná.

Každý pátek dělám něco speciálního pro sebe a lidé tady pro to mají pochopení. Pokud své učitelce řeknu, že nepřijdu kvůli modlitbě na přednášku, ale přijdu o dvě hodiny později, tak to většinou pochopí. Ale jeden rok se mi na škole stalo, že mi rozvrh neumožnil chodit na páteční modlitby, snažil jsem se to nějak udělat, ale nešlo to. Tak věřím, že Bůh tohle vidí.

10. Předpokládám, že během ramadánu jsou z pěti povinných modliteb nejdůležitější modlitby fajr a maghrib, je to tak? Vstáváš vždycky kvůli ranní modlitbě? Jak u tebe probíhá časový úsek od ranní modlitby včetně sahurů a večerní modlitby maghrib včetně iftáru?

První by ses měl najíst, poté je svolávání do mešity, lidé jdou na ranní modlitbu. Můžou se samozřejmě pomodlit i doma. Od téhle doby bys neměl jíst už nic. Občas si jdu po ranní modlitbě zase lehnout.

Aby člověk opravdu pochopil podstatu ramadánu, měl by si ho vyzkoušet na vlastní pěst.

Já bych ale asi měla největší problém s tou duchovní stránkou, ne s jídlem a pitím.

Já když jsem byl v Evropě, tak k sobě náhodou byli lidé moc milí, například v České republice, Německu nebo Polsku, lidé se spolu nehádali, takže nemohu říct nic negativního.

Děláš tedy něco speciálního během těchto dní?

To záleží na charakteru každého, já se třeba snažím zase tolik z toho dne neprospat, protože se přece nepostíme pro to, abychom pak celý den prospali. Běžně chodíme do mešit, do školy, prostě běžné aktivity.

Co se týče iftaru, tak ten většinou trávíme každý den u někoho jiného. Jeden den u mých prarodičů, pak u strýčka, přátel, spolužáků ze střední školy nebo třeba z univerzity.

Také jsou u nás v zemi speciální místa, která nechala postavit vláda, jsou to takové stany, kde se lidé setkávají, mohou spolu jíst a trávit čas. I cizí lidé se tam seznamují. To je také důležité, protože to stmeluje společnost a každý si je na takovém místě roven a nedělají se mezi lidmi rozdíly.

11. V některých zemích (Turecko, Maroko) se většinou lidé po západu slunce sejdou všichni u jednoho stolu, někdy i na veřejnosti a společně se pomodlí, než začnou svůj iftár, děláš to také tak nebo děláš jsi někdy?

Když se sejde třeba patnáct lidí, kteří společně večeří, čekají na svolání do mešity a následnou modlitbu a každý z nich věří v Boha, má to výjimečnou atmosféru.

Většinou máme všichni k dispozici nějakou televizi nebo rádio, kde přednáší třeba nějaký absolvent náboženské školy a svou řeč zakončuje modlitbou. My na to pak odpovídáme ámen a poté začneme jíst. Po skončení večere je také ve zvyku, že většinou nejstarší člen skupiny přednáší modlitbu, kterou po něm opakujeme a zakončíme to také slovem ámen. Následně podnikáme společně různé aktivity, já třeba rád chodím k moři.

12. Tarawih je modlitba, která se běžně během roku neprovádí. Je dobrovolná, konáš ji tedy?

Ano, řekněme, že například na sedmou hodinu připadá iftár, v tomto případě tarawih připadá zhruba na půl jedenáctou. Ale každý rok se to mění.

O tarawih bys měl chodit do mešity, ale samozřejmě se můžeš modlit doma, pokud je to pro tebe lepší. Já vidím výhodu chození do mešity v tom, že tam potkám celou společnost.

13. Je to také modlitba, při které se recituje celý Korán. Správný muslim by ho měl znát z paměti, jak jsi na tom?

To závisí vážně na každém člověku. Korán nepředepisuje, že by se měl recitovat během modlitby tarawih, ale Muhammad to tak doporučoval.

A umíš celý Korán z paměti?

Ano, umím.

14. Jak tedy taková modlitba probíhá? Chodíš na ni do mešity nebo ji provádíš doma? Pokud ji provádíš doma, recituješ také Korán?

Rozhodně raději chodím do mešity, potkám tam až sto lidí a to jsou lidi jen z mé ulice. Je tam imám, který přednáší a je to fajn.

STRAVOVÁNÍ BĚHEM A MIMO RAMADÁNU

Když jsem byl ve Spojených státech, tak jsem tam potkal Lindu a Davida (naši společní přátelé) a měli jsme tam opravdu hodně oslav. Tam jsem samozřejmě potkal spoustu dívek.

Nebylo to náhodou v době ramadánu?

Ano, bylo. Tam jsem ramadán prostě držet nemohl. První svolávání do mešity začíná ve čtyři ráno a tam bylo nějakých 10:30. Můj zaměstnavatel se na to moc neohlížel. Takže jsem to vážně dodržovat nemohl, ale svůj dluh musím splatit. Nemohl jsem tam chodit na tarawih, nemohl jsem chodit do mešity, nic.

15. Jako muslim máš zakázáno jíst určité potraviny a požívat alkohol, dodržuješ to? Popřípadě zkusel jsi už někdy jíst vepřové? Alkohol se mladá generace muslimů moc nevyhýbá, že?

Samozřejmě, že nepiju alkohol, je to zakázané. Ve Spojených státech jsem tedy pil. (smích) V tomhle přemýšlí každý muslim trochu jinak. Tam každý pil. Islám zakazuje alkohol z toho důvodu, že lidé často neznají své hranice. Můžu to uvést na příkladu: Pokud máš přítele a on se hodně napije, ztratí nad sebou kontrolu a uhodí tě nebo ti

udělá něco špatného. Proto ho islám zakazuje. Je také pro lidské tělo velmi špatný. Svě tělo by měl člověk brát jako dar, měl by se o něj starat a udržovat ho zdravé.

Co se týče vepřového, je to pro nás haram. Není to zdravé. Obsahuje to spoustu škodlivých látek. Když jsem byl ve Spojených státech, tak jsem nedopatřením vepřové snědl. Snědl jsem wrap, který mi dala kamarádka. Až po chvíli si uvědomila, že je v něm vepřové a začala na mě křičet, proč to jím. (smích) Vůbec mi to nechutnalo, divně to páchlo a je to navíc nezdravé.

Co se týče alkoholu, nikdy jsi ho tedy nepozřel během večerních oslav?

Ne. Alkohol jsem nepil od svých posledních narozenin, které jsem trávil v České republice. To bylo 17. října. Od té doby se vážně snažím. Pokud jsem v nějakém klubu večer, tak si dávám turecký čaj, hodně také pijeme energetické nápoje. My nepotřebujeme pít alkohol, abychom se bavili.

Mladá generace muslimů pije alkohol, hodně z nás má spoustu přátel z Evropy. Když jsem byl v České republice, tak mi David něco nalil a řekl „Na zdraví“. Nechtěl jsem odmítnout, tak jsem se přizpůsobil, abych netrhal partu.

16. Co ostatní členové rodiny? Jak jsou zásadoví?

Můj otec ho dříve pil, ale přestal, když se mu narodilo dítě. Maminka mu řekla „Teď máme dítě, už bys neměl pít.“ Maminka si možná občas dá, nevím. Ale já jsem je v životě neviděl pít.

17. A co během ramadánu, liší se nějak tvoje strava?

O ramadán děláme tzv. Gullac. Je to sladké jídlo. (s mléčným sirupem, plněné ořechy) Turci zbožňují sladké. Samozřejmě to peče maminka a babička, ne já (smích). To jíme tedy hlavně večer. Naše rodina miluje sladké. I když jinak jíme zdravě, tak malý kousek něčeho sladkého nevadí.

18. Co běžně jíš o sahur a iftár?

Ráno běžně máme vajíčka, sýr, polévku, prostě běžná snídaně.

Pro nás Čechy není polévka moc běžným jídlem k snídani.

No, to jsme prostě my Turci. (smích) Je to naše rodinná tradice, kterou takhle děláme jen o ramadán. Hodně tureckých rodin to takhle dělá. A když si ráno ještě přivstaneš, tak máš čas připravit spoustu věcí.

Co se iftáru týče, tak vím, že spousta lidí opravdu jí rychle, protože má velký hlad, ale já to tak nedělám. Není to dobré pro můj žaludek, tak se snažím ovládat a jíst normálně. Někteří lidi se přitom nestíhají ani nadechnout.

19. Snažíš se jíst podle pravidel, tj. nepřejídat se, jíst střídavě a zdravě?

Ano. Je pro mě velice důležité, abych se kontroloval. Když jím rychle, tak nemůžeš cítit tu atmosféru ramadánu. Musíš se zklidnit a pak se teprve najíst. Ale jak říkám, je to hlavně o lidech.

Jezení sladkého tedy nevadí?

Ne, to vůbec. My si dáváme vždy jen kousek, to pro tvé tělo nic není. Je to o sebekontrolě, když celý den nic nejíme, tak to pro nás znamená, že kontrolujeme své tělo, mozek a žaludek, děláme to pro sebe.

20. A co spánek, máš ho během ramadánu dostatek? Ponocujete s přáteli při večerních hodech? Stane se třeba, že raději celý den prospíš, aby ses dříve dočkal západu slunce?

Ne, určitě neponocujeme. Když si jdeš tři dny po sobě lehnout ve dvanáct, tak si na to hrozně zvykneš. Já jsem si loni běžně chodil lehnout v půl dvanácté a vstával jsem v půl páté. Dal jsem si něco k jídlu, pomodlil se a v půl šesté si můžeš jít znovu lehnout. Pak většinou vstávám třeba v půl deváté nebo později. Ti, co vstávají do školy nebo do práce, samozřejmě vstávají dříve. Normálním lidem stačí šest hodin spánku.

Když jsem byla v Turecku, tak lidé oslavovali každý den až do pozdních hodin v noci. Ale to bylo v turistických destinacích.

Ou, ale ty jsi byla u moře. Tam lidé ramadán tolik neprožívají. Abys pocítila tu atmosféru, tak bys měla přijet na sever.

Stalo se ti někdy, že bys raději celý ramadánový den zaspal?

Když spíš celý den, tak to není žádný půst přeci. Byl by to tak maximálně spací půst. Ty musíš tu žízeň a hlad cítit, aby to mělo smysl. I když vidíš v kuchyni sklenici s vodou, musíš na sebe být přísný a nedat si.

SPOLEČNOST A RAMADÁN

21. Ramadán připadá každým rokem na jiné období, pokud připadá na měsíce, kdy jsou dny kratší, je to pro tebe asi mnohem snazší, že?

Někdy je to svým způsobem dobré. Když jsou ty dny kratší, tak máš více času na jídlo, což je pro nás dobré. Pro mě to není tak velký rozdíl. Pamatuji si, že deset let zpátky připadal iftár na půl šestou, takže jsme se postili jen dvanáct hodin. Pro mnoho lidí je to sice snazší, ale pro mě to není nic velkého. Víím, že musím hladovět tak jako tak.

22. Jak lze držet ramadán v zemi (pro tebe v USA), kde jej většina lidí nedrží? Co je na tom nejobtížnějšího?

Ve Spojených státech jsem ramadán prostě držet nemohl. Moc mě to mrzí, ale doufám, že mi to Bůh odpustí. Plánuji svůj dluh splatit, můžu ho začít splácet třeba hned teď, ale dnes ještě nezačnu, možná zítra. (smích) Byl tam velký časový posun a já bych tím narušoval svou práci a celý chod dne. Nemohl jsem tam ani chodit do mešit, protože tam žádné nebyly. Zaměstnavatel by se ani neohlížel na to, že jsem muslim a že bych se chtěl pomodlit.

23. Jak se turecká společnost přizpůsobuje oslavám ramadánu? Je například upravená pracovní doba některých institucí?

Občas to tak dělají třeba banky. Ale to je mnoho let zpátky. O ramadán máme v Istanbulu speciální festival – jsou tu místa určená přímo k oslavám, jsou tu herní koutky pro děti, nebo nějaké aktivity pro dospělé. Lidé jsou připraveni na to, že o ramadán se musejí přizpůsobovat.

Před zhruba čtrnácti lety připadalo svolávání do mešity a iftár na půl šestou, tak to se třeba stávalo, že lidé skončili dříve v práci, aby se stihli připravit na večer, aby stihli uvařit a užít si atmosféru. Ale to bylo před mnoha lety.

Ve škole máme třeba dva až tři lidi, kteří o ramadán normálně jedí, ale respektují nás, kdo se postíme. Můj bratranec má cukrovku, takže by ze zdravotních důvodů ramadán držet neměl. Takže jako náhradu dává chudým lidem peníze. Ale to je jen proto, že mu to zdravotní stav nedovoluje.

A co restaurace, ty mají přes den zavřeno?

Některé ano, některé ne. To záleží na vedení. Jsou tu samozřejmě lidé, kteří se nepostí, ale i my, kteří se postíme, občas zajdeme do restaurace jen tak posedět. Některé restaurace mohou třeba místo v osm ráno otvírat v jednu odpoledne.

24. Jak se díváš na muslimy, co ramadán nedodržují, máš pro ně pochopení nebo jimi opovrhuješ?

Já nesoudím lidi, to nemám v povaze. Je to každého věc. Jen od ostatních požaduji respekt. Pokud se postím a ty přijdeš do mého pokoje a piješ vodu, tak to pro mě není moc dobré a ty bys to dělat neměla. Pokud někdo ramadán nedrží vůbec, tak si o něm můžu myslet, že je nevěřící, nebo že je nemocný, nebo že má nějaký jiný problém, cokoliv.

Pokud se ale setkám s někým, kdo neví, že hladovím, a on přede mnou jí, tak neřeknu ani slovo

25. Jak to běžně vypadá o ramadán venku na ulicích? Je ve městě nějaká speciální výzdoba?

Ano, samozřejmě. Ulice tu vypadají o ramadán jinak, obzvláště v těch evropských částech. Jsou tu speciální místa navržená speciálně pro svátek ramadán, je to v části zvané Tophane. Je to něco jako festival. Jsou tam zvířata jako koně, opice a jiné, konají se tam různé show. Prostě něco jako cirkus. Hodně lidí to má rádo. Ráno vstanou, postí se a večer nemají co dělat, tak jdou do města. Tohle zařizuje náš starosta. Samozřejmě, že každá část Istanbulu má své speciální tradice, Istanbul se dělí asi do čtyřiceti částí. Ještě si vzpomínám, že o ramadán je město vyzdobené světýlky. Ale to je klasika, o každý festival to takhle je. Nic zvláštního.

26. Je pro muslimy běžné vyhýbat se o ramadán v letních měsících slunci? Zůstávají lidé raději doma?

To samozřejmě záleží na lidech samotných. Pokud mají práci, musí do práce, ať je horko, vítr nebo ať sněží. Je to také o jejich preferencích. Já se třeba slunci určitě nevyhýbám. V Istanbulu nejsou žádné rozdíly, lidí je na ulicích stejně. Ale když si představím třeba Antalyi, tam je tak šílené horko, že člověk nemůže ani dýchat, tak si umím představit, že bych se raději schoval někde ve stínu. Antalya je asi hodinu letadlem od nás. Deset hodin autobusem.

27. Myslíš, že se v poslední době stal ramadán tak trochu i komerční záležitostí? (ceny jdou nahoru, lidé nakupují, existuje spousta televizních programů vysílaných zejména o ramadán...)

Ano, ceny jsou vyšší, ale to je normální. Podívej, já studuji podnikání a administrativu, takže se učím i o ekonomii. Je to primárně o nabídce a poptávce, pokud je poptávka, tak logicky ceny půjdou nahoru. To je ekonomie. Já nikoho nesoudím. Mnoho obchodníků na tento čas čeká, protože potřebují vydělávat peníze. Moje rodina třeba nakupuje s předstihem. Jdeme na trh například dvacet dní před začátkem ramadánu, abychom si udělali zásoby. Ted' mi tady maminka říká, že běžně stojí kilogram masa deset dolarů a před ramadánem to je třeba dvanáct dolarů, což není zase tak moc.

A co televizní programy, existují nějaké speciální ramadánové?

Ano, máme tradiční programy. Nejznámější je asi Karagoz a Hacivat, to je hra, která běží hodně v televizi. Dívá se na to i hodně Řeků, protože my neděláme příliš velké rozdíly mezi námi a Řeky, vždyť jsme sousedé. Tyhle programy jsou hlavně o zábavě, aby lidi rozesmály. Jsou plné vtipů. Také dávají spoustu show, které jsou zaměřené na náboženství. Je tam třeba nějaký profesor, který hovoří o islámu, dělí se o své zkušenosti a dává cenné rady. Je to převážně o zábavě, nikoli vzdělávací.

Sleduješ je?

Když jsem večer doma s maminkou, tak ano.

28. Dává tvoje rodina o ramadán zakát? V jaké formě? Souvisí to i s pohostinností, jak tohle aplikuješ u nás?

Existuje mnoho možností, jak zakát darovat. Pokud chceš, můžeš dát chudým lidem peníze. Ale my to takhle přímo neděláme. My dáváme peníze naší sousedce a ta je pak dá někomu, kdo je potřebuje. Ona v tomto odvětví pracuje a ví, kdo ty peníze potřebuje. My moc nepreferujeme přímý kontakt s chudými, a to proto, že pokud mu dám peníze, on si zapamatuje můj obličej a to není dobré. Tohle by mělo zůstat v tajnosti, protože chudí by se neměli kvůli tomu cítit poníženi. Když se pak potkáme na ulici, nechceme, aby se kvůli tomu pak cítili špatně. Ale tohle jsou pravidla jen pro naši rodinu, někteří to tak také dělají, ale třeba ne všichni. Chudí by si ty peníze měli vzít, ale neměli by vědět, od koho jsou.

Pokud nemáš peníze, můžeš se také podělit o jídlo. Závisí to vše na tom, kolik vyděláváš. Pokud máš vysoký plat, měl bys chudým dát více peněz. V mešitách jsou také místa, kam člověk může dát peníze. Taky můžeš jít do nemocnice a darovat krev, to je také forma zakátu. Je spousta možností. Také můžeš chudého člověka pozvat třeba domů na jídlo, ale to my třeba moc neděláme, protože nikdy nevíš, co jsou tito lidé zač. Naše vláda také nechává postavit speciální stany pro chudé, ve kterých je pro ně dostatek jídla.

RODINA A RODINNÉ SLAVENÍ

29. Islám často zahrnuje do své rodiny i sousedy a ostatní příbuzné. Funguje to tak v rámci vaší rodiny také?

To samozřejmě závisí na kultuře. My slavíme všichni dohromady, dokonce i sousedé, strýčkové, tety. Čím víc nás je, tím je to radostnější událost. Vy v České republice vídáte třeba jenom rodiče a sourozence. Nebo to může platit jenom pro tvou rodinu. My se takhle všichni setkáváme, společně jíme a oslavujeme. Je to skvělá příležitost, jak se setkat, protože během roku všichni pracujeme nebo studujeme a toho času není tolik.

My si u nás třeba nezakládáme tolik na sousedských vztazích. Já třeba ani nevím, kdo jsou naši sousedé, natož je pozvat k sobě domů na večeři.

No jasně, tak to záleží na lidech. Před mnoha lety jsme se přátelili s arménskou rodinou, byli to naši sousedé. To bylo tedy před rokem 1993, než jsem se narodil. Naši se takto setkávali i s nimi, a to to nebyli muslimové. Celkově se prostě setkávají všichni se všemi. Kdybys ty bydlela nad námi a byla naše sousedka, tak samozřejmě pozveme i tebe. Děláme to tak, i pokud nemáme s těmi lidmi úplně nejlepší vztah, když by například můj otec zranil city mojí matky. V tomto ohledu mi moje náboženství říká, že bych o těchto problémech měl s danými lidmi mluvit a snažit se je vyřešit. Takže bychom našeho otce pozvali i tak. To je prostě čas ramadánu. Život je krátký a my bychom ho měli žít. V jiných náboženstvích by to třeba bylo jinak, tam mohou mít lidé jiné hodnoty. Stejně bychom to brali i tak, kdyby u nás o ramadán byli nějakí

studenti na erasmu, samozřejmě bychom je také pozvali. Ti by se sice mohli divit, proč jim dáváme jídlo jen tak pro nic za nic, protože nikdy nic takového nezažili.

Je pro tebe ramadán časem, kdy se více než jindy setkáváš/trávíš čas se svojí rodinou?

Ano, je. Přes rok trávím s rodiči hlavně víkendy. O ramadán se vidíme téměř každý den, protože každý den navštěvujeme jiné příbuzné, jeden den strýčka a tetu, druhý den prarodiče, třetí den jiného strýčka a tak, no.

30. Požaduje po tobě tvoje rodina, abys byl co nejvíce s nimi, nebo sám cítíš, že je tvá povinnost být s nimi?

Podívej, mně je 23 let. Pokud se sám rozhodnu, že půjdu raději za přáteli, tak mi neřeknou, že jít nesmím. Pouze mi dají rady ohledně toho, jak bych se chovat měl. Když máme jít třeba na návštěvu ke strýčkovi a já bych mamince řekl, že nepůjdu, protože mi není dobře nebo protože mám jiné plány, tak rozhodně nebude trvat na tom, abych šel. Maximálně by řekla: „Ozzy, je ramadán, měl bys jít. Nechceme od tebe slyšet žádné výmluvy.“ Ale většinou moje důvody pochopí.

31. Jsou nějaké tradiční aktivity, které děláte s rodinou během ramadánu?

Chodíme s rodiči do mešity, ale to děláme i přes rok. Trávíme spolu celkově hodně času, chodíme třeba do centra. Když skončí ramadán a nastává třídení svátek, tak to většinou chodíme tak na sedmou ráno do mešity. Ženy by také při této příležitosti měly chodit do mešity, ale samozřejmě se modlí odděleně od nás, v jiné místnosti. V Turecku má totiž muž silnější postavení než žena.

32. Jak probíhá ve vaší rodině chvíle, ve které přerušíte půst až do večera, popř. do rána?

Když se přeruší půst a my se najíme, tak pak jdeme třeba ven, k někomu na návštěvu, nebo sledujeme televizi, ale to nejsou žádné speciální aktivity. Nevím, co bych měl říct dalšího.

33. Jíte iftár společně? Míváte běžně nějaké velké hody nebo to berete jako normální večeři?

Iftár je pro všechny stejný. Řekněme, že začneme jíst například v osm večer, v ten samý čas pak nastává svolávání do mešity, ale neřekl bych, že je to přímo o tom jídle.

Je to pro tvou maminku náročnější v tom smyslu, že toho musí vařit více, nebo vaří jen například jeden chod?

Počkej, zeptám se maminky. (smích) Říká, že samozřejmě, protože očekáváme velkou návštěvu, hodně hostů. To je prostě islámský styl stolování. Maminka by nikdy neřekla: „To nezvládnou, je toho hodně,“ naopak, je šťastná, že to může dělat. Ale my jí samozřejmě pomáháme, neboj. (smích)

34. Pokud je víkend, upřednostňuješ o ramadán být spíše s rodinou nebo se třeba odejdeš bavit?

To záleží na tvých preferencích. Pokud chceš zůstat s rodinou, zůstaneš s rodinou. Pokud se někde koná nějaká party, tak samozřejmě jdeme tam. Máš na mysli, že se odjedu bavit někam, kde je alkohol?

Ne, mám na mysli, jestli například odejdeš za přáteli nebo tak.

Podívej, každý rok se takhle o ramadán setkáváme se spolužáky ze střední. Jdeme na nějakou večeři, pobavíme se a tak. Ramadán není jen o tom být s rodinou. Je to o tom, jak zlepšovat své vztahy s přáteli, svůj vztah s Bohem, a vůbec, s celým světem.

35. Chodíte společně do mešity?

Většinou chodíme všichni společně jen večer. Ale může se stát, že následující den jdeme třeba třikrát. Každý má jiný preference.

36. Co bys řekl, že je největší rozdíl v pojetí ramadánu Vás, mladé generace, oproti např. Generaci našich rodičů, popř. Prarodičů? Jsou tam nějaké výrazné změny v jeho pojetí a hodnotách?

Ty jo, teď mě nic nenapadá. Ramadán má striktní pravidla a ta se nemohou jen tak změnit. Stejně jako starší generace, i ta mladší musí poslouchat a řídit se pravidly. Rozdíly mezi generacemi nemohou ovlivnit průběh ramadánu. I když třeba nějaká věková skupina poslouchá Justina Biebra, nebo jsou například emo, tak se pořád řídí islámským náboženstvím a tím, jak se ramadán slavit má. Možná tito lidé budou více spát, nevím.

Mladší generace má dnes mnoho příležitostí, které zde dříve nebyly, jako například různé pobyty v zahraničí, internet, zábava aj. Možná díky tomuto by třeba mladší generace nemusela ramadán brát tak vážně?

Podívej, moji rodiče věděli, že budu ve Spojených státech o ramadán, a přesto se mě na to ani jednou nezeptali. Vědí, že kdybych tam pro to měl lepší podmínky, že bych ho jinak držel.

Řekl jsi jim to zpětně, že jsi ho tam nedržel?

Ne. Přivezl jsem jim nějaké dárky a oni se neptali.

Starší generace měla třeba ve zvyku, že se odešli bavit v devět večer a ve dvanáct už byli doma. Nebo takto mi to alespoň vždy tady u nás říkali.

Když se zeptám sám sebe, co preferuji, tak určitě být doma před půlnocí. Když jsem byl v USA, tak jsme pili alkohol, hodně jsme tancovali, ale to není pro muslimy ten správný životní styl, takhle by to být nemělo.

VLIV PŮSTU NA PSYCHICKÝ A FYZICKÝ STAV ČLOVĚKA

37. Co si vybavíš jako úplně první, když se řekne ramadán? Spíše pozitiva nebo negativa?

Ty se během ramadánu učíš, jak žít podle Koránu, během tvého postění se bys neměla lhát, neměla by ses ohlížet za špatnými věcmi, ani špatné věci říkat. Učíš se během něj, jak být dobrým člověkem, jak udržovat vztahy s rodinou, přáteli, Bohem, se svou zemí. To je čistě můj názor, mnoho lidí by třeba řeklo něco jiného. Také se učíš, jak bys měla jíst. Snažím se o tom přemýšlet trochu filozoficky a věřím, že vše má nějaký svůj účel, takže ano, vybavím si spíš ta pozitiva ramadánu.

38. Jaký myslíš, že má půst vliv na tvoje tělo? Cítíš se fyzicky lépe nebo hůře? Máš třeba více energie, hubneš nebo tloustneš...? A co psychika?

To je zase člověk od člověka. Když se přejídáš, tak musíš pak nějak sportovat. Tvoje tělo si na to časem zvykne, že má trochu jiný přísun energie. Já se třeba cítím o ramadán lépe, fyzicky i psychicky. Ani při něm nehubnu, ani netloustnu, pro mě je to úplně stejné jako během roku.

A máš někdy opravdu špatné dny?

Když jsem nemocný, tak ano. (smích) Pokud se ti třeba stane něco zlého, ztratíš rodiče, rozejdeš se s přítelkyní, nebo něco podobného, tak pak možná budu tak tři dny chodit jako tělo bez duše, ale pak se vrátím zpět do svého života. Kvůli své víře musím v ramadánu pokračovat. Je to jen třicet dní, které si nemůžu dovolit ztratit jen kvůli tomu, že mi někdo zlomí srdce. Je to jen dívka, to se přeci dá překonat. Třeba pak potkám někoho lepšího, kdo ví. Vím, že ramadán pak přijde zase až za rok, takže nesmím tyhle dny ztrácet truchlením.

39. Jsi během ramadánu omezen v některých aktivitách? Někdo omezuje sport, hůře se mu soustředí na řízení,...

Když se člověk necítí dobře, tak samozřejmě ty aktivity omezí. Já jsem to třeba nikdy neudělal. Ale může se to jednou stát. Já jsem třeba musel omezit dívání se na nějaké filmy. Teď se třeba dívám na seriál Hra o trůny a tam je hodně intimních scén. Jelikož tím nechci narušit svůj půst, tak se na to v měsíci ramadánu nedívám. Máme zakázáno se na takové filmy a seriály během ramadánu dívat. Jinak si nepamatuju, jaké aktivity jsem přesně omezoval.

40. Máš chuť se během ramadánu spíše vídat se známými nebo se soustředíš spíš na sebe?

Ano, zaměřuji se především na vztah s okolím – s rodinou, přáteli, Bohem, ale i sám se sebou. Je to čas, ve kterém by se člověk měl na toto zaměřovat.

41. Pozoruješ, že by se nějak měnili i lidé kolem tebe během ramadánu?

Pokud se lidé během ramadánu změní, otázkou je, jestli to tak zůstane i po jeho skončení. Pokud ano, znamená to, že pro ně měl ramadán nějaký smysl. Lidé by si z něj měli brát to nejlepší a tím se také v budoucnu řídit. Jak jsem již říkal, pro nás je ramadán jako trénink, pokud ten trénink bude účinný, tak se třeba ten člověk změní permanentně. Já třeba kolem sebe o ramadán cítím více věřících lidí, což mě také dělá silnějším.

Znáš někoho takového, kdo by se změnil jen během ramadánu?

Asi ani ne. Nebo možná vlastně můj strýc. Pamatuju si, že když byl ramadán, tak první týden je vždy hrozně naštvaný, druhý týden si na ramadán zvykne a už tolik naštvaný není. Je to vše kvůli tomu, že nemá moc silnou vůli, co se týče hladovění. Každý rok je to s ním stejné. (smích)

ÍD AL-FITR

42. Tento svátek je po měsíci odříkání asi velkou úlevou, že?

Ano. Je to čas oslav a navíc máme volno. My jezdíme většinou na tyhle dny někam k moři, chodíme hodně na grilovačky, prostě jako Američani. (smích) Jedeme třeba i do Řecka.

A jsi rád, že už je ramadán za tebou?

No, já vlastně moc rád nejsem, protože si vždy uvědomím, že další ramadán přijde až za rok. Sice už můžeme pít a jíst, co chceme, ale pro mě je to spíše smutná událost. Každý by si měl z ramadánu něco odnést. Pro mě to třeba znamená, že už se můžu dívat na Hru o trůny na HBO. (smích)

43. Měl by být započatý modlitbou celé obce na veřejném prostranství, pokračovat hostinami, návštěvami příbuzných a oslavováním všeho, co si člověk během ramadánu odpíral. Je to tak?

Ano, přesně tak. Vstáváme brzy, řekněme třeba v sedm ráno, pak jdeme do mešity, pak se vrátíme domů, nasnídáme se společně s rodinou, pak jdeme někoho navštívit nebo někdo přijde k nám, například strýček. Občas hrajeme takhle i nějaké hry, třeba dámu,

Uno a tak. Minulý ramadán jsem třeba s bratrance hrál playstation. Většinou je to tak, že naše rodiče jsou v jiném pokoji a diskutují o politické situaci u nás, o náboženství nebo jak zachránit svět. (smích)

Takže máte volno?

Ano. Když tenhle svátek vychází třeba na úterý, středu a čtvrtek, tak nám vláda dá volno i v pátek. Ve finále máme třeba volno i šest dní. Někteří Turci podnikají během těchto dní výlety do Evropy. Teď se tady dívám, jak to vychází na tento rok.....ááááá, bezva! Tenhle rok budeme mít také šest dní volna, to je supéééér!

44. Měly by se také navštěvovat hroby zesnulých a připomínat se jejich památka, dělali jste to někdy s rodiči?

No, někdy. Já toho nejsem příliš velký příznivec, protože mě to akorát uvádí do depresí, když tam jdu. Nedávno mi zemřel dědeček, ale můžu na něj úplně stejně vzpomínat doma a nemusím kvůli tomu chodit na hřbitov.

Příloha č. 2 – rozhovor s respondentem č. 2

OBECNÉ

1. Slavíš islámské svátky?

Počkej, co znamená všechny? Ty hlavní dva slavím, ty jsou pro nás něco jako pro Vás Velikonoce a Vánoce. Ale ty ostatní, jako například kdy se narodil Prorok, to se slaví třeba v Súdánu. Tady ani nevím, kdy to je.

2. Který máš nejradši a proč?

To se nedá takhle odpovědět, ale asi Íd-al adhá. Co se týče spirituální stránky, tak ramadán je fakt super, ale tady mi to hodně koliduje s rozvrhem. Během Íd-al adhá se pořádně najím, máma dělá ovčí maso asi na tři způsoby. Je to fakt super.

Ale kdybys měl možnost slavit ramadán v islámské komunitě, v islámské zemi, tak bys označil ramadán za svůj nejoblíbenější?

To určitě.

3. Držíš Ramadán?

Pokud se bavíme tak rok zpátky, tak jsem vynechal tak tři čtyři dny, jinak ho držím. Většinou jsem vynechal, když jsem třeba někam jel, to se může, že jo. Jinak se ho snažím držet fakt striktně.

Bylo to tak i dříve?

Proč na mě vytahuješ minulost? (smích) Dřív jsem k tomu tak nedospěl no, tím, že jsem tu vyrůstal jako jedinej muslim. Takže spíš jsem to vždycky držel od sedmi do osmi, kdy jsem šel do školy a pak večer před rodičema.

Rodičům jsi přitom říkal, že ho držíš?

Já jsem jim nic neříkal, oni to tak jako předpokládali, že jsem čestnej. Moje máma byla taková naivně důvěřivá, co se týče tohohle.

4. Drží ho všichni členové tvojí rodiny?

Brácha k tomu teprve pomalu dospívá. Víkendy drží, přes den ve škole jak kdy. Nikdo ho do toho nenutí, ale drží to s kamarády muslimy ve škole. Je jich ve třídě třeba sedm, osm muslimů. Nikdo ho k tomu nenutí, to on si to řekne sám, takže prostě jde a začne to držet. Pak přijde odpoledne a řekne: „Já chci napít, mě fakt bolí hlava“.

Máma to drží a táta má pokaždý nějaký zdravotní problém, pokaždý jinej. (smích) On už je starší, takže to chápu, ale dalo by se to vydržet. Vyrůstal v Evropě, takže se to dá chápat.

5. V kolika letech jsi ho držel poprvé?

Já nevím, pamatuju si, jak jsem zkoušel taky držet třeba půl dne, ještě když jsme bydleli v Olomouci, to mi bylo třeba osm, devět. Občas jsem si k tomu přidal třeba víkend, ale už si to nepamatuju.

6. Stalo se ti někdy, že jsi ho nevydržel celý? Nahrazoval sis pak tyto dny?

Ne. (smích)

A necítíš, že bys měl?

Ne, cítím, že Bůh dokáže odpustit. Když to vynecháš jen tak, tak máš držet nějak víc dní, třeba šedesát v kuse a to nedělám.

7. Během ramadánu hraje důležitou roli stránka etická, lidé by měli konat dobro, měli by k sobě být hodní, neměli by lhát, nadávat, hádat se apod. Jak to vnímáš, popřípadě lze tohle všechno celý měsíc dodržet?

Já jsem trošku takovej flegmouš, takže pro mě je to úplně v pohodě. Moc se mi nestává, že se fakt naštvu, ale když jo, tak si řeknu, že si kvůli tomu nezkazím půst a řeknu si „ovládej se“.

MODLITBY

8. Provádíš běžně během roku, ne jen o ramadán denně všechny předepsané modlitby? (všech 5)

Pětkrát ne, takhle, ještě jsem k tomu nedospěl, ale jsou dny, kdy se modlím třeba i čtyřikrát, to už si připadám jako takovej borec. Dopoledne a odpoledne běhám většinou někde venku, ale vím, že jsou tací, kteří si s sebou berou všude koberec a modlí se třeba u lampy. Tak to já fakt nejsem. A dohánět to potom všechno doma, to je fakt náročný.

A to se dá dohánět takhle zpětně?

Dá. Lepší je to samozřejmě v ten daný čas, ale dá se to. Když jsem na cestách, tak je to jednodušší, to jsou myslím povinný jen dvě a to se dá.

Modlíš se doma nebo chodíš do mešity?

V pátek chodím v Brně do mešity, tam se schází takoví ti lepší muslimové. Pak jsou tady třeba nějací arabští muslimové, kteří vlastní třeba kasína, ty to asi moc neřeší.

Když bys to měl shrnout, modlíš se tedy v průměru 2-3x denně, většinou ráno a večer?

Jojo, přesně tak. Ráno a večer určitě. K tomu určitě teprve dospěju.

9. Vnímáš modlitby během ramadánu jinak než během roku?

Podle mě ramadán bez modlení nemá vůbec smysl, protože člověk nemá šanci ucítit takovou tu duševní část, to uvolnění. Kdybych to držel bez modlení, tak mám pocit, že je to zbytečný. Akorát bych měl hlad a už si ten hlad s ničím nespojím.

Takže během ramadánu se modlíš víc?

Jo. Dokonce si otevřu i ten Korán. Je to fajn pocit, když už se k tomu dokopu.

Takže o ramadán se modlíš pětkrát denně?

No, tak jako třikrát čtyřikrát. (smích) Občas i pětkrát, ale dohánět to je fakt nic moc. To v Anglii je to lepší, tam jsou všude modlitebny, i v práci a na letišti. Ale to není jen pro muslimy, to platí i pro židy a křesťany.

U nás je to tedy složitější to aplikovat, ne? Protože nemůžeš jednání přerušit v půlce jen kvůli tomu, aby ses pomodlil. Naše společnost na to prostě není zvyklá.

Přesně tak. Ale jsou lidi, pro které je to tak důležitý, že tohle neřešej a jdou se pomodlit kdykoliv. Já vnímám, že je to důležitý, že když se pár dní nepomodlím, tak cítím, že je tam jistě nedostatek, nebo že už se necítím tak sebejistej. Ale jako pořád mě to ještě nedonutilo modlit se pětkrát denně.

10. Předpokládám, že během ramadánu jsou z pěti povinných modliteb nejdůležitější modlitby fajr a maghrib, je to tak? Vstáváš vždycky kvůli ranní modlitbě? Jak u tebe probíhá časový úsek od ranní modlitby včetně sahuru a večerní modlitby maghrib včetně iftáru?

Kam tady můžu jít ve čtyři ráno do mešity? (smích) Tady nejezdí ani šaliny. (smích) Ale jó, jako normálně vstanu, občas teda ani nevstávám. Najím se třeba jenom večer. Ale když někdy vstanu, tak první myslím na jídlo.

Takže vstáváš v těch 4:30 nebo na kolik hodin to zrovna připadá?

*Jo, většinou jo. Loni mi tu spolubydlicí říkal, teda neříkal mi to rovnou ale později: „ty jo, to je dobrý, jak sis tady vždycky ve tři ráno dělal ty tvoje vajíčka“. (smích)
Ráno jsem teda vždycky vstal, najedl jsem se, pak jsem se pomodlil, chvíli jsem pak něco dělal, třeba si četl v Koránu, protože se říká, že po ránu je na to nejlepší čas. Pak si třeba jdu lehnout a vstanu někdy v těch deset, jedenáct. Třeba jsem šel do knihovny nebo pracovat.*

Takže se snažíš ty dny nějak efektivně využít?

Určitě. Dřív jsem na to hrozně kašlal, protože se to tak i doma tolerovalo. Pak jsem se někde dočetl, že když si to člověk naopak dobře rozvrhne, tak má i víc energie. Takže jsem šel pracovat, večer jsem šel i běhat.

Ale například běhání by v Súdánu, kde je padesát stupňů, asi úplně dobře aplikovat nešlo, že?

To asi ne. Tady byly loni taky teda docela vedra, ale srovnat se to nedá.

Máš na to po celém dni energii?

Jako blázen. Já jsem pravidelně běhal třeba pět kilometrů. Žízeň ani hlad přitom necítím, naopak cítím, že bych třeba vydržel i víc. Většinou vyběhnu třeba tři čtvrtě hodky předtím, dám si sprchu a akorát mi to vyjde, že si pak dám jídlo.

A ten průběh je stejný, nejdřív se pomodlíš a pak se najíš?

Nó, nebo i obráceně. Nebo teda, mělo by se to tak, jak říkáš ty. (smích) To není ani tak hladem, ale to jsem prostě já. Když jsem třeba s lidma, tak to tě každej tahá do toho jídla, takže potom, co si dám, se třeba jdeme pomodlit společně. To je úplně jiná atmosféra. Ale to jde fakt jenom třeba v tý Anglii.

V posledních letech, co se rodiče odstěhovali, jsi na to vlastně sám, že?

Tak občas jsem byl třeba u rodiny na ramadán, ale to mě nebaví. Tam za ten den nic neudělám.

11. V některých zemích (Turecko, Maroko) se většinou lidé po západu slunce sejdou všichni u jednoho stolu, někdy i na veřejnosti a společně se pomodlí, než začnou svůj iftár, děláš to také tak nebo dělal jsi někdy?

Jo, zažil jsem to, když jsem byl malej v Súdánu. To třeba když jsem bydlel v Olomouci, tak tam byla taková velká arabská komunita, byli tam i lidi z Jemenu, ze Saúdské

Arábie nebo z Egypta, tak tam to šlo. To jsme se vždy potkávali u někoho doma, to bylo fajn.

Máš nějaké tradice, speciální aktivity, které podnikáš po iftáru?

Ne, teď ne no. Když jsem byl ještě s rodinou, tak vždycky dávali v televizi peckový seriály.

O ramadánu?

Né, spíš třeba o historii nebo o nějakých revolucích v Sýrii. Prostě takové pořady, které ti připomenou, co jsou Arabové zač. Na to jsme takhle s našima hodně koukali a vím, že to takhle dělá hodně rodin. Ale poslední dobou už to podle mě není ono. Ty seriály jsou teď hodně takový telenovelový.

Takže myslíš, že se z ramadánu stal i trochu komerční svátek?

Určitě. Dokonce i ceny masa jsou o dvojnásobek vyšší, to je i třeba před Íd-al adhá.

12. Tarawih je modlitba, která se běžně během roku neprovádí. Je dobrovolná, konáš ji tedy?

Ne. Nikdy jsem se takhle nemodlil. Ono je to nepovinný, je to asi dobrý na trávení, ale trvá to třeba hodinu. To jenom stojíš, pak si klekáš a tak no, to nedělám.

13. Je to také modlitba, při které se recituje celý Korán. Správný muslim by ho měl znát zpaměti, jak jsi na tom?

(Smích)

Ozzy ho třeba umí.

No, tak oni se to třeba takhle povinně učej. Bratranec v Saúdský Arábii to taky umí, a to mu je čtrnáct.

Neplánuješ se to ani nikdy naučit?

Musí to být fakt fajn. To je podle mě jako kdybys ty uměla ústavu Český republiky. Ale když se to člověk učí jen nazpaměť a nežije podle toho, protože třeba přijde do Evropy, kde je to super, tak to taky nemá smysl. Podle mě je mnohem lepší, když to člověk pochopí, zjišťuje si o tom věci, ale na co se to učit, přece jenom je to bichle.

STRAVOVÁNÍ BĚHEM A MIMO RAMADÁNU

14. Jako muslim máš zakázáno jíst určité potraviny a požívat alkohol, dodržuješ to? Popřípadě zkoušel jsi už někdy jíst vepřové? Alkoholů se mladá generace muslimů moc nevyhýbá, že?

Vepřový jsem zkoušel, když mi bylo asi 8. To jsem byl s tátou na zabijačce, ochutnal jsem to, ale moc si to nepamatuju. Ono jak je nám vsugerovávaný, že je to nečistý, tak na to prostě nemáš vůbec chuť. Vnímáš to jako tučný a nečistý. Ale když to vidím, tak to nijak neřeším.

A alkohol?

Já už jako nijak moc nepiju. Teďka v květnu to budou dva roky, co jsem naposledy pil alkohol. Dřív to tak nebylo, jeden takovej poslední zážitek s alkoholem mě odradil od pití alkoholu. To jsem pak byl v Anglii, v Holandsku a ani jsem nijak neměl příležitost. Po těchhle dvou měsících mi to vůbec nechybělo, pak nebylo vlastně ani s kým a když jsem to pak vydržel čtyři, pět měsíců a ještě vím, že bych to neměl dělat a nechybělo mi to, tak se to najednou protahovalo, až jsou z toho dneska dva roky.

Plánuješ v tom pokračovat?

Mám v hlavě, že pít nechci a vyhýbám se plánování všech akcí. Nemyslím si, že bych do toho zase mohl nějak spadnout. Na akcích piju nealko, je to teda někdy snad dražší než alko ale jo, je to tak. Já se dokážu bavit i bez toho, jdu třeba trsat se zázvorovým tonikem. (smích)

15. Co ostatní členové rodiny? Jak jsou zásadoví?

Máma nepije vůbec. Táta už taky ne. Nevím teda, jestli potají nemá někde nějakou flašku. (smích) Dřív to vůbec neřešil, to dostával flašky od pacientů, třeba becherovky a fernety a já to pak ochutnával. On je měl samozřejmě načatý. (smích) Vždycky jsme šli třeba na oběd a on si dal pivo, ale teď už to nedělá. Podle mýho už si taky uvědomuje, že není nejmladší, a když se začne modlit máma, já a brácha do toho zkouší ramadán, tak se podle mě před náma stydí.

Maminka věděla, že sis dříve na různých oslavách alkohol dal?

Jednou jsem jí řekl, že jsem měl přípitek a špatně to snášela, když mi bylo třeba patnáct. To měla hned pocit, že by mě měla dát naproti alkoholovou léčbu. Tak jsem jí to pak přestal říkat. Ona teda asi tušila, ale pak se prostě přestala ptát. Dávala mi tu důvěru, ale asi věděla, že když mě tu nechaj samotnýho, tak že asi nebudu úplně svatej, ale v tomhle pak byla moudrá.

16. A co během ramadánu, liší se nějak tvoje strava?

Jím normálně, úplně stejně. Ted' jsem to měl třeba tak, že první půlku jsem si fakt dával málo, já jsem ani neměl hlad, měl jsem normálně energii, já jsem ani neměl roztažený žaludek, takže jsem toho tolik nesnědl. Po tom celým dni jsem si dal třeba polívku a něco málo k tomu a stačilo mi to. Pak třeba někoho pozvu, protože je toho jídla tolik, že je mi blbý to nechávat na druhý den.

Takže se nepřejídáš?

Už ne, už jsem asi zmoudřel. (smích) Dřív jsem to tak měl. To byla taková ta tendence hromadit k tomu ještě sušenky, sladký a čaj, protože druhý den už tu možnost jíst mít nebudu.

17. Co běžně jíš o sahur a iftár?

Podle Proroka stačí si ráno dát tři datle a sklenici mlíka na energii na celý den. Jenže já jsem začal být alergický na ty datle, takže si dávám třeba spíš vajíčka.

Nevaříš si arabská jídla?

Občas to zkouším a je to super, ale když to jíš sám, tak to prostě nemá takovou tu šťávu. To si koupím třeba plechovku, kterou si ohřeju na pánvičce, nastrouhám na to balkánskej sýr, nějaký koření a je to dobrý no.

18. A co spánek, máš ho během ramadánu dostatek? Ponocujete s přáteli při večerních hodech? Stane se třeba, že raději celý den prospíš, aby ses dříve dočkal západu slunce?

Ted'ka ty ramadány byly tak, že se třeba najíš v osm večer, pak to trávíš nějakou dobu. Chodil jsem spát tak ve dvě. Vlastně ani nevím, co jsem dělal, když tady nemám ani telku. (smích)

Chodíš mezi lidi nebo jsi spíše doma?

Tady je jeden takovej týpek ze Súdánu, tak s tím jsme se občas potkávali, ale on je trošku jiná krevní skupina než já, takže spíš ne no. Já tady ty Araby moc nevyhledávám. A abych si šel sednout třeba někam do baru, tak na to po celým dni nemám ani nějak náladu a navíc cítím takovej blok v sobě. Podle mě to o ramadán ani nedává smysl.

Takže i toho spánku máš dostatek?

(kývne hlavou) Když si přispím ráno, tak jo. Dřív když jsem vstal, tak jsem honem udělal všechno, co jsem musel, abych mohl jít zase spát. (smích) Párkrát se mi i stalo, že jsem modlitbu a jídlo ráno celý zaspal. Občas mi dokonce přijde, že když se ráno nenajím, že mám pak menší hlad. Když to zaspím, tak se tolik neděje si myslím.

SPOLEČNOST A RAMADÁN

19. **Ramadán připadá každým rokem na jiné období, pokud připadá na měsíce, kdy jsou dny kratší, je to pro tebe asi mnohem snazší, že?**

Ramadán je čas, kdy se ten člověk vrací jakoby zpátky a nabíjí baterky na celý zbytek roku.

Jojo, samozřejmě je to lepší. Když mám splnit nějakou spirituální část a do toho aby byl ten den kratší, tak jako proč ne vid'. (smích) Když je to teď dlouhý, tak se to taky dá, je to jenom o tom, aby si to člověk nějak nastavil. Pak máš ty arabský země, kde je jak dlouhý den, tak hrozný vedro, tam je to tak nějak pořád vyrovnaný.

Když si to člověk nastaví tak jako že „ty jo, já mám hlad“, tak za ten den nic neuděláš, ale když si řekneš „jó, měl jsem snídani, to tělo to takhle vydrží“, tak to jde no.

20. **Jak lze držet ramadán v zemi, kde jej většina lidí nadrží? Co je na tom nejobtížnějšího?**

To, že to nemám s kým sdílet. Říká se, že když chce člověk udělat revoluci, tak se má udělat o ramadán, v posledních dnech, protože ty lidi mají prostě takový empatický vnímání, protože všichni prožívají to samý, hodně to ty lidi spojuje. Když jsem tu sám, tak můžu být spojený leda s vesmírem. (smích)

Nemáš tedy někdy chuť se na to vykašlat?

Ne. Já naopak když to nemám s kým sdílet, tak se snažím to prožívat víc do hloubky, jako víc spirituálně. A pak mám z toho fakt dobrý pocit, jako kdybych to s někým sdílel, ale nikdo mi na to neřekne: „jó seš pašák“, ale mám z toho dobrý pocit prostě.

Vnímáš to tedy tak, že během ramadánu je důležitější to duchovno a samotný půst už je jakoby dodatkový?

Určitě je to o tom duchovnu, ale ten půst ti dodává takový to zázemí pro to, podmínky, abys to mohla prožít naplno. Bez toho to prostě nejde.

Já tomu rozumím tak, že ten půst je takový to odebrání lidský potřeby, která ovlivňuje všechny ty další potřeby. Když si dokážu tu jednu odeprít, což je ten hlad a žízeň, tak je to pro mě takovej trénink vůle, aby nastala nějaká změna v hlavě. Když mám hlad a

začnu se s někým hádat, tak nic není mocnější než to, že já si v tu chvíli uvědomím, že držím půst a řeknu si „proč se tady s ním hádám, ještě se mi to celý přeruší a celej můj půst bude úplně zbytečnej“. Po tom měsíci, když už zase znova jím, tak cítím, že mi tam ta vůle zbyla, snažím se víc ovládat. Má to i další společenský významy, to že já jsem s někým, kdo tomu nevěří a nabídne mi nějaký jídlo, já odmítnu a on třeba řekne, že zatáhneme žaluzie, aby to nikdo neviděl, tak já řeknu „hej fakt ne prostě“ Dělán to kvůli sobě a člověk, kterej to fakt takhle drží, musí bejt čestnej, protože ví, že tady není nikdo, kdo by na něj dohlížel a stejně si nedá.

Za ten měsíc v tobě něco proběhne, mě přijde, že ty lidi se změňej třeba i v obličejí, jsou takoví víc hodní. A pak skončí ramadán a někdo se vrátí k těm starým zvykům, jde to třeba zapít, ale já už tu potřebu nemám.

Ale to tě změnilo až časem, že?

No, jasně no. Ale tak každej v tom zase vidí něco jinýho, třeba moje máma vidí třeba to, že je to ten měsíc, kdy se snášeš andělé. (smích) Tak na to já neslyším. To není tak, že bych držel půst, abych pak viděl anděla. (smích) Vědec, psycholog, architekt i filozof v tom třeba vidí něco jinýho a hezký je, že každej si v tom něco najde.

21. Česká společnost se ramadánů moc nepřizpůsobuje, nebo tedy já jsem alespoň nezaregistrovala, jestli existují pro muslimy nějaká zvýhodnění, je to tak? Pro tebe platí normální pracovní doba, že? A co v Súdánu?

Já to ani tady nečekám a ani bych to po zdejší společnosti nechtěl. Tohle je ateistickéj stát, takže bych se nedivil, ani kdyby nebylo o Vánoce volno. V Česku je nějakých pět tisíc muslimů a je to možná spíš taková zajímavost, že máme ramadán, který funguje takhle a takhle, ale jako dál bych to nikomu necpal. V arabských státech je třeba hodně křesťanů, tam jsou i kostely a to mají lidi třeba o Vánoce i den volna, ale to je proto, že tam ti křesťani jsou, třeba jižní Súdán je celej křesťanský. Ale nás když je tu takhle málo, tak to nejde, že jo.

Když už, tak by šlo udělat nějaký festival, seznámit ty lidi s tou kulturou, říct „probíhá to takhle a takhle, zkuste třeba být víc shovívaví vůči nám“, a tak no. To, že se tu nic takovýho neděje, je chyba zdejší arabský komunity, protože já jsem viděl rozhovor s představitelem českých muslimů, a když jsem se na něj pak ptal v mešitě, tak mi řekli, že sem vůbec nechodí. Na DVTV s ním byl rozhovor a on fakt vůbec nevěděl, co říká. To i já bych odpověděl líp.

Takže myslíš, že muslimové by se v tomhle aspektu měli více angažovat?

Jo, to mě takhle oslovily dvě takový holky, jedna slovenka a jedna češka, co pomáhaj uprchlíkům a tak, že by se chtěly přijít podívat do mešity a seznámit nějak ty dvě kultury. Ony se snažej o to, aby ten islám tady měl dobrý jméno, a víš co na to oni? „Jó, tak jim to řekni, ať přijdou, vždyť tady děláme dny otevřených dveří.“ Tak jsem

jim řekl, proč třeba neudělají to páteční kázání v češtině, vždyť tam chodí i Češi a oni mi řekli, že nemají čas a že mají moc práce a tak. Tak jsem byl fakt naštvanej.

22. Jak se díváš na muslimy, co ramadán nedodržují, máš pro ně pochopení nebo jimi opovrhuješ?

Určitě jima neopovrhuju, protože jsem byl taky takovej.(smích) Můj bratránek v Holandsku na to třeba taky kašle a já se ho teda snažím nějak motivovat, abysme to drželi spolu, že se můžeme pak večer nadlábnout a zajít někam. Občas se mi podaří takhle namotivovat celou jejich rodinu, teda kromě táty. I si jdem třeba zahrát fotbal. To, že jsem muslim, je moje rozhodnutí.

Požaduješ od lidí, kteří vědí, že držíš ramadán, nějaký respekt, tzn., aby před tebou záměrně nejedli, nepili atd.?

Od cizích lidí určitě ne. Já si z toho třeba ani nic nedělám, já nemívám chutě. Když jsem doma a někdo přijde třeba na návštěvu a přiveze jídlo, to se mi taky stalo s kámošem a on se mě zeptal, jestli to není blbý, tak jsem mu řekl, že ne, ale je to takový jakože já bych to neudělal, je to o empatii prostě.

Když někdo přijde, tak já mu třeba udělám i čaj, ale vydržet celý den bez jídla není nic velkého. Hodně lidí to dokonce i chápe, že držím půst a nejí přede mnou a já toho člověka pak hrozně respektuju. I kdyby jedl, tak je mi to úplně jedno, já nemám žádný chutě, nesbíhají se mi sliny nebo tak, prostě to mám v hlavě nastavený tak, že jim až večer, ale když vidím, že tu někdo jí, tak si říkám, že ta empatie je krásná věc, když tam teda je. Po nikom to nevyžaduju, ale když to někdo udělá sám od sebe, tak vím, že ten člověk je fakt frajer.

23. Když žiješ v zemi, kde to většina lidí nedrží, je to pro tebe těžší dívat se celý den na lidi, jak pijí a jedí nebo jaké to je? Má to nějaký vliv na tvoji psychiku, jako třeba výkyvy nálad atd?

Když to fakt dělám správně, tak nemám důvod bejt naštvanej, protože většinou jsem naštvanej, když se něco nepovede. Když to dělám správně a modlím se, tak věřím, že cokoliv, co vypadá, že se mi nepovedlo, tak se děje z určitýho důvodu a už to vůbec pak neřeším. Když mě někdo naštvá, tak ten můj mozek přemejšlí takhle, že je to z nějakýho důvodu a že to bude v pohodě. Takže i když se nedomlím pětkrát denně, tak se snažím o tom přemejšlet. Ale to mám určitě i v povaze.

RODINNA A RODINNÉ SLAVENÍ

24. Islám často zahrnuje do své rodiny i sousedy a ostatní příbuzné. Funguje to tak v rámci vaší rodiny také?

Jo, zažil jsem to, když jsem byl malej v Súdánu. To třeba když jsem bydlel v Olomouci, tak tam byla taková velká arabská komunita, byli tam i lidi z Jemenu, ze Saúdské Arábie nebo z Egypta, tak tam to šlo. To jsme se vždy potkávali u někoho doma, to bylo fajn. My jsme tam bydleli na doktorský ubytovně, takže to byli většinou doktoři všechno.

25. Je pro tebe ramadán časem, kdy se více než jindy setkáváš/trávíš čas se svojí rodinou?

Jó, tak jó. Ale já se s rodinou setkávám radši jindy než o ramadán, protože o ten ramadán je takový hrozně.... Já když jsem sám, tak to dokážu prožívat víc a dokážu se třeba víc modlit a víc tohleto řešit. Ale když jsem s tou rodinou, tak se před nima hrozně stydím. Takže ve finále je to s nima vlastně jen o tom, že držím hladovku a čekám, až se prostě večer najíme a tak no. S nima mám spojenej jenom ten hlad, protože dřív jsem tohle před nima nedělal, tak teď je mi blbý se jít před nima modlit.

A oni to společně takhle všichni prožívají i s bráchou?

Máma jo, ta furt, brácha ten je ještě mladej, táta, to je prostě táta. (smích)

Do mešity společně nechodíte?

Jo, to třeba v pátek jo, ale ne každě den, to ne no. To pro mě ani nejde jezdit takhle do Londýna.

26. Požaduje po tobě tvoje rodina, abys byl co nejvíce s nimi?

Nijak to nevyžadovali, ale já jsem se necítil tak, že bych chtěl někam odejít. Když nám bylo třeba šestnáct, tak jsem i odešel na nějakou narozeninovou oslavu. To chtěl někdo pořád slavit narozky v tu dobu. Ale mě se třeba ani nechtělo. Po tom dni jsem cítil tak nějak větší vazbu s tou rodinou, protože všichni hladovíme, a když se najíme společně, tak toho spolu víc sdílíme. A pak jde ten seriál, kterej jsem si nechtěl nechat ujít, že jo. (smích)

Nevadilo jim tedy, když jsi někdy odešel na nějakou oslavu?

27. Jsou nějaké tradiční aktivity, které děláte s rodinou během ramadánu?

Jó, tak to sis vybrala případ zrovna z takový divný rodiny. (smích) V poslední době mi přijde, že se naši tak jako víc uzavřeli. Když jsem třeba trávil ramadán v Holandsku u strejdy, tak tam vždycky každý den někdo byl, někdo přines chleba, někdo kuře a potkávali jsme se a to bylo fakt super jako.

Čím bys řekl, že to je, tenhle přístup tvých rodičů, věkem?

Jó, tak asi jó. Tak táta už taky není nejmladší. A když přijede z práce, tak je rád, že je rád a už pak nevyhledává nějaký kontakt s lidma a je rád, že může být s rodinou. Přijde mi, že v poslední době si hrozně těžko dělá kamarády, ale tak to už je jiný téma. Ale zároveň když pak jednou za čas přijede nějaká návštěva, tak jsou hrozně rádi prostě, jako že si můžou pokecat a tak, ale sami už to nevyhledávají.

28. Jak probíhá ve vaší rodině chvíle, ve které přerušíte půst až do večera, popř. do rána?

Tak my se najíme a občas nás máma všechny překecá, ať se jdeme všichni doma pomodlit. To se jí povede tak třeba třikrát za ten měsíc. (smích)

A jak tohle vypadá? Jdete všichni do jednoho pokoje a tam se společně modlíte? Já bych se asi hrozně styděla.

No, no právě. (smích) Ono v tý mešitě mi přijde, že to ty lidi tak jako spojí, že si pak všichni povídají a tak. Prostě všichni v jednu chvíli dělají to samý, i tu rodinu tohle dokáže spojit. V tý mešitě je to hrozně fajn, když pak skončíme a sedíme na těch kobercích a kecáme a jokujeme. Ale nejhorší je se odhodlat, no. To je jak když se přemlouváš, abys šla běhat. Při tom běhání samotným už je to super, ale to, že máš jít ve svém volnu ven, to je pak hrozně takový „out of comfort zone“

Maminka není naštvaná, když se takhle odmítnete společně modlit?

Tak my jí neříkáme, že nechcem. (smích) My jí říkáme jó, jó, jó. A ona ať se jdeme umejt a tak. Tak my jó, jasně, hned jsem tam, jenom si tady dám ještě něco v kuchyni a zalezu do kuchyně. (smích) Brácha ten jde třeba nahoru a táta řekne: jó, jenom tuhle zprávu doklikám. A prostě máma takhle řekne dvakrát třikrát a pak už jí to přestane bavit. (smích) Ale příště to třeba zkusím s ní.

Takže vy se nejdřív modlíte a pak jíte a potom?

My nejdřív jíme. (smích) Normální lidi se nejdřív modlej. (smích) Tradice říká, že bysme si měli dát sklenici mlíka a tři datle a pak se jít modlit a pak až se jít najíst normálně. Tak my se teda nadlábnem, pak teda máme plný břicha, takže chvíli

trávíme, pak se jdem třeba pomodlit. Pak si třeba sednem v obýváku a bud' kecáme nebo jede telka, do toho máma udělá čaj nebo nakrájí ovoce nebo něco prostě. A tak jako sedíme a koukáme na telku. Ježiš, teď jak o tom mluvím, tak to je fakt hrozný. (smích) Když si to tak promítám, tak to je skoro jak normální večere. (smích) Mělo by to mít víc takovej ten společenskej nebo duchovní efekt.

No a jak by sis to tedy představoval?

No, tak aby tam bylo třeba víc lidí, jako jsem to fakt zažil tady nebo v tom Holandsku. To si pak všichni povídaj, vtipkujou, občas se podíváme na nějaký pořady, na takový ty kvízy a to se u toho všichni smějou a tak, no. Teďka je to takový večere a jdem se kouknout na telku. Když už přemluvíme tátu, aby nekoukal na zprávy, tak přepínáme na nějaký jiný pořady. Postrádá to ten duchovní smysl.

Ponocujete?

Dřív jo, teď už ani moc ne, no. My máme s rodinou skvělej vztah, ale oni už teď prostě nejsou pro každou srandu, no. Táta ten už v deset chrápe na gauči, to je úplně typický pro každou den a máma ta jde taky pak spát a my s bráchou bud' sledujeme pak nějaký videa, nebo třeba hrajeme na X-boxu.

29. Jíte iftár společně? Míváte běžně nějaké velké hody nebo to berete jako normální večeři?

To měla ve zvyku, no, že vždycky udělala hrozně moc jídla. Já jsem to dřív měl hrozně moc rád, protože jsme se všichni nadlábli. Ale pak se to začne recyklovat, že jo. (smích) To, co se nesní, se pak dá druhej den a pak třetí a pak už to není ono. Tak jsem pak mámě začal říkat: „Dej nám něco normálního, nechceme ztloustnout“ Ale teď jak bydlím sám, tak si třeba vážim i vajíček. (smích) Takže máma už to tolik teď nedělá.

A co vaří, dělá převážně jehněčí na více způsobů?

No, jasně no. Třeba tři druhy – nějaký takový to maso obalovaný těstem, maso obalený listama a takovýhle vychytávky.

Potrpíte si na sladké?

Dělá se to hodně, no. Ale to už taky máma nedělá, protože tam nemaj troubu. Já teda nevím, jestli to je ten důvod (smích), ale spíš už si koupěj sušenky nebo něco. Když tak tady o tom mluvím, tak možná proto si to radši zažiju tady sám, že si to udělám podle sebe. Ale jinak sladký jo a co nejvíc to jde, protože zítra už tu příležitost

nemáš.(smích) No, ale teď už to taky tolik dělat nemůžu, protože mám na devadesát procent sladkýho alergie. Ze všeho se osypu.

Jak jsem loňskej ramadán strávil sám, tak mi to třeba čtrnáct dní vydrží, že mám staženej žaludek, tak mi stačí fakt málo a pak prostě občas někoho pozvu nebo udělám jídlo. To je takový to, že je toho hodně na to, abych to sněd teď a málo na to, abych to dal do ledničky, tak to radši sním. To zvu takhle spolubydlicí, kamarády, loni jsem je takhle zval asi třikrát. Oni jsou rádi.

Třeba dvakrát do měsíce si takhle navařim nějakou boloňskou omáčku nebo něco, ale jelikož se mi prostě většinu času nechce, tak si pak vezmu i tu blbou konzervu. (smích) Ale když už někdo má přijít, tak se chci samozřejmě ukázat. (smích)

30. Pokud je víkend, upřednostňuješ o ramadán být spíše s rodinou nebo se třeba odejdeš bavit?

Určitě s rodinou. I když byly dřív nějaký oslavy, tak jsem sice odešel, ale nechtělo se mi. Možná to není ani tak kvůli nim, ale kvůli ty atmosféře.

Oblékáte se nějak speciálně?

My se svátečně oblíkáme na ten svátek, což jsou ty poslední tři dny, nebo teda spíš ten den potom, co skončí ramadán. To třeba chodíme ve svátečním i na modlitbu.

31. Chodíte společně do mešity?

Viz otázka č. 28.

32. Sledujete společně televizi a ramadánový program?

Máš nějaké tradice, speciální aktivity, které podnikáš po iftáru?

Ne, teď ne no. Když jsem byl ještě s rodinou, tak vždycky dávali v televizi peckový seriály.

O ramadánu?

Né, spíš třeba o historii nebo o nějakých revolucích v Sýrii. Prostě takové pořady, které ti připomenou, co jsou Arabové zač. Na to jsme takhle s našima hodně koukali a vím, že to takhle dělá hodně rodin. Ale poslední dobou už to podle mě není ono. Ty seriály jsou teď hodně takový telenovelový.

33. **Co bys řekl, že je největší rozdíl v pojetí ramadánu Vás, mladé generace, oproti např. Generaci našich rodičů, popř. Prarodičů? Jsou tam nějaké výrazné změny v jeho pojetí a hodnotách?**

Když vezmu tu starší generaci, jako moje rodiče, tak ti to dodržujou hodně, a ta mladší, já nevím, ty to taky dodržujou. To je takovej magickej měsíc, protože i lidi, co na to jinak kašlou v průběhu roku, tak se za tenhle měsíc dokážou nějak změnit.

Já bych tu hrozně rád měl takovou tu ikonu, prostě člověka, kterej mi dokáže porozumět i ve věcech, se kterýma se potýkám, ale zároveň se s ním dokážu bavit i o tom islámu. Prostě někoho, kdo si tím prošel, kdo ví, jaký to je být člověkem v Evropě. Takový tu nepotkávám.

VLIV NA ČLOVĚKA

34. **Co si vybavíš jako úplně první, když se řekne ramadán? Spíše pozitiva nebo negativa?**

Hm, zajímavá otázka. Ještě do nedávna to bylo tak, že jsem si vybavil ten hlad a hrozně mě to štvalo, že je tady zase ramadán. Ted' se na to třeba i těším, vnímám to jako takovou příležitost, to je to samý jako když si pořád říkám " „Jó, tak od pondělí začnu“. Jenže tohle oddálit nemůžu, takže vím, že je to takovej měsíc, kdy chci zvýšit svojí produktivitu, chci zlepšit svůj vztah s Bohem, s vírou a chci, abych se změnil i vnitřně, což mi nepůjde jinak než když se na to fakt budu intenzivně soustředit.

35. **Jaký myslíš, že má půst vliv na tvoje tělo? Cítíš se fyzicky lépe nebo hůře? Máš třeba více energie, hubneš nebo tloustneš...? A co psychika?**

No hele jde všechno, podle toho, jak si to člověk udělá. Když jdu spát ve dvě, ve tři ráno, abych mohl co nejdýl druhej den spát, tak to není dobře, jsem pak celej den unavenej, tak je to naprd. A když jdu spát brzo a vstanu nějak dřív, tak prostě tu energii celej den mám, můžu jít pracovat, dokonce jsem chodil každej den i běhat. Uběhl jsem i víc než normálně, možná proto, že jsem chodil každý den. A byl jsem fakt svěží, protože jsem přiběhl, uklidil jsem, dal jsem si sprchu, začal jsem vařit a bylo to fajn no, ale jenom proto, že jsem si to jinak nastavil.

Takže jsi nepocítil, že bys třeba nabral na váze nebo zhubl?

Ne. Většinou člověk tloustne, protože když jíš večer, tak to tělo si zvykne dělat zásoby. To pak jsou ty dvě tři kila nahoru úplně v pohodě. Mně se to stalo hodně krát. Ale po tom posledním ramadánu už tolik ne. Dřív jsem měl problémy s pálením žáhy, občas

mě to budilo i v noci a o ten ramadán to po pár dnech odeznělo. Asi jak si ten žaludek nějak odpočinul...

36. Jsi během ramadánu omezen v některých aktivitách? Někdo omezuje sport, hůře se mu soustředí na řízení,...

Občas mě to nutí se soustředit na můj žaludek. Já jsem třeba o ten minulej ramadán šel do knihovny a dokázal jsem se soustředit na práci třeba čtyři pět hodin, bylo to daný částečně tím, že jsem nemusel jít na oběd, na záchod, prostě jsem nic neřešil. Po těch čtyřech hodinách, když už jsem začal mít hlad, tak jsem šel domů a pak jsem si šel zaběhat. Ty minulý ramadánu jsem byl pořád unavenej, nebyl jsem schopnej vstát ani z postele. Pak jsem se koukal třeba na videa, jak být produktivní o ramadán, tak jsem si řekl, že to vyzkouším. To bylo třeba o spánku, kdy je nejlepší vstávat, kdy je nejlepší cvičit, jak to využít v práci, kdy pracovat a kdy si dát pauzy.

37. Pozoruješ, že by se nějak měnili i lidé kolem tebe během ramadánu?

Jako tady asi tolik ne, ale můžu to srovnat s tím Holandskem, kde jsem strávil těch čtrnáct dní o ramadán. Tam je ta arabská komunita fakt velká. Ty lidi se měněj třeba i v obličejí, jsou takoví víc svěží, já nevím, jestli nejsem nějakěj víc vnímavěj na to, je to, jako kdyby někdo ráno vstal a byl někde v lázních a všechno se mu dařilo, tak prostě tak jako svítí v obličejí a vydává ze sebe víc energie. Pak skončí ramadán a já ty lidi potkám třeba o vánoční prázdniny, tak jsou takoví víc naštvaní a i při tý komunikaci s nimi cítíš takovej větší chlad z nich. Tady nikoho tolik neznám. Mně přijde, že když někdo neprožívá úplně dobrý období, tak je to na něm poznat, třeba vy bilí máte kruhy pod očima (smích) a u nás mají lidi zas nějaký jiný věci.

O ten ramadán se v Holandsku lidi potkávaj každej den a vždycky jsme se tam potkali u někoho jinýho a to taky tomu člověku zvedne náladu, než když je pořád sám doma a jde do práce, přijde zpátky a tak. Ten ramadán je spojeněj s večerním programem prostě. Jednou jsme dali u někoho karty, pak jsme si zahráli playstationa nebo tak, no.

V tom Holandsku je hrozně moc muslimů. Tam jsou třeba tři fotbalový hřiště a na jednom hrajou Somálci, na druhym Arabové a na třetím Holand'ani a ty můžeš přijít a přidat se ke kterýmukoliv. To se mi na tom hrozně líbilo.

EID AL-FITR

38. Tento svátek je po měsíci odříkání asi velkou úlevou, že?

No jasně, to je úplně super ten pocit, když ráno vstaneš a dáš si kafe a zajíš to buchtou, nebo třeba deseti buchtama. (smích) Někteří lidi řeší takový to, jestli se na to

vůbec mají těšit, protože ten ramadán je ten měsíc, kdy byl seslaný Korán a je to takový to duchovní a tak, ale tohle takhle řekl Prorok, že by bylo úplně špatně, kdybysme se ten svátek netěšili, takže si ho máme prožít naplno a tak. Ale jsou prostě takový lidi, který by nejradši byli celý zbytek života někde zavřený a četli Korán a tak, tak pro ty to bylo řečeno.

- 39. Měl by být započatý modlitbou celé obce na veřejném prostranství, pokračovat hostinami, návštěvami příbuzných a oslavováním všeho, co si člověk během ramadánu odpíral. Je to tak, popřípadě jak se tohle dá aplikovat v České republice?**

Většinou jsem chtěl jít do mešity, ale vždycky jsem tam přišel, to bylo teď dvakrát po sobě, a vždycky jsem tam přišel a ty lidi to buď slavili někde jinde (smích) nebo se zavřela mešita nebo něco, takže jsem tam nemohl jít. Oni to většinou slaví v nějakých velkých halách. Takle modlitba zrovna nejde provést doma, takže to pak přijdu domu a akorát zavolám rodičům, zavolám pár známým, popřeju všechno nejlepší k svátku a tím to hasne.

- 40. Měly by se také navštěvovat hroby zesnulých a připomínat se jejich památka, dělali jste to někdy s rodiči?**

O tom jsem v životě neslyšel. To je hustý, navštívit jak všechny živý, tak zesnulý v jednom dni. (smích) To neděláme.